

Tolcsvay Béla-életútinterjú

Készítette: Majnik László

Beszélgetés időpontja és helyszíne: 2023. június 5, Budapest

Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Majnik László:

Mikor hatott rád először a zene? Vagy inkább úgy fogalmaznék: mikor érezted először, hogy a világban jelen van a zene?

Tolcsvay Béla:

Már egész gyerekkorban, mivel édesapám muzsikus ember volt, énektanár, így aztán például az, hogy ő gyakorolt otthon a zongorán, akaratlanul hatott már rám egész kicsi korban.¹ Édesapám egyébiránt élete végéig muzsikált otthon is. A zene mindig jelen volt nálunk, bármelyik napszakban. Körülöttünk lebegett. Laci testvérem² tölem három és fél évvel fiatalabb, de mondanom sem kell, hogy ez a csoda őt is nagyon hamar elérte.

Majnik László:

Mikor fordulsz vagy fordít édesapád tudatosan a zene felé?

Tolcsvay Béla:

Hatéves koromban vitt el jóapám zenét tanulni, elkezdtem előképzőre, szolfézásra járni. Érdekesség, hogy ugyanahhoz a tanárnőhöz jártunk mindhárman, akik később a Tolcsvay Triót alkottuk: Dr. Dobokai Zoltánné (Lujzi néni) indított bennünket. Egyszer ránézett a kezemre, és azt mondta, hogy belőlem nem lesz zongorista, nekem húros hangszeren kell tanulnom. Így lettem végül csellista. Nagyon jól ment, de néhány év után, mielőtt konzervatóriumban folytattuk volna, továbbképzőre kellett volna járni. Oda már nem iratkoztam be, mert jött a beatzene, ami elmosta a csellista törekvéseket.

Majnik László:

Csellistaként, gondolom, játszottál is zenekarban.

Tolcsvay Béla:

A Táncsics Általános Iskolában voltam zenekari tag, a mai napig tudom Kodály³ *Intermezzójának* a szólamát. A cselló volt az alap, nagybőgő nem is volt a zenekarban, mi, csellisták húztuk az alját.

Majnik László:

Mikor csellóztál utoljára?

Tolcsvay Béla:

A Misztrálban⁴ egyszer elkértem Török Mátétól⁵ a csellót, de azért már nem tudom úgy megszólaltatni, mint hajdanán.

---

¹ Tolcsvay Béla 1946. november 6-án született.

² Tolcsvay László 1950. június 24-én született, Erkel Ferenc-díjas zeneszerző, előadóművész. A Tolcsvay Trió, a Tolcsvayék és a Trió majd a Fonográf együttes tagja volt.

³ Kodály Zoltán (1882–1967) háromszoros Kossuth-díjas zeneszerző, zenetudós. 1946 és 1949 között a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt.

Majnik László:

A csellózás kapcsán elsajátított elméleti tudás jól jött a beatzene területén is?

Tolcsvay Béla:

Nemcsak az elméleti, hanem a gyakorlati tudás is jól jött. A cselló miatt basszusgitározni kezdtem, mert annak a funkciója hasonló a csellóéhoz.

Majnik László:

Ha jól tudom, az első zenekarotok a Strangers volt.

Tolcsvay Béla:

Nem egészen. Az első banda – hogy úgy mondjam – egy lakóhely szerinti zenekar volt, ami a Bécsi kapu tér környékén szerveződött. Ott kezdődött a zenélés, de persze ez a banda még sehol sem rúgott labdába. A lényeg ebben ott van, hogy mi, a Lacival ketten voltunk a kovásza ennek a társaságnak. A Strangerst akkor alakítottuk, amikor elkezdtem gimnáziumba járni. Az egész abból indult ki, hogy a Szép Attila nevű barátom kapott egy 3300 forintos Futurama gitárt. Ez egy csehszlovák, három pickupos hangszer volt.

Majnik László:

Ilyen Futuramája volt itthon Kovacsics Andrásnak⁶ és Faragó Judy Istvánnak⁷ is, amit aztán a legendárium szerint Bródy János⁸ vett meg tőle. Sőt, még George Harrison⁹ és Jimmy Page¹⁰ is játszott ilyen hangszeren.

Tolcsvay Béla:

Nem csodálom (*nevet*), nagyon jó gitárok voltak ezek, marha jól szóltak. Ám ezek a pénzek akkoriban vagyonszámba mentek az 1200 forintos fizetések mellett. Szép Attila szülei jó helyen dolgoztak, így megtehették, hogy „megszponzorálnak” bennünket.

Majnik László:

Te hogyan jutottál hozzá a basszusgitárodhoz?

Tolcsvay Béla:

Nemcsak lemezeket tudtam szerezni a levelező klubok által, hanem néha érkeztek zenei folyóiratok is. Így került a kezembe egy New Musical Express,¹¹ amelyben ott volt a Selmer cég címe egy hirdetésben. Írtam nekik, hogy legyenek szívesek nekem

---

⁴ A Misztrál egy 1997-ben alakult magyar együttes. Leginkább magyar és külföldi költők verseit zenésítik meg, de műsorukon számos népdalfeldolgozás is szerepel.

⁵ Török Máté a Misztrál együttes egyik alapító tagja. Az együttesben csellót, mandolint, gitárt, tamburát és kobozt szólaltat meg, valamint énekel is.

⁶ Kovacsics András az Omega együttes egyik alapítója volt. A zenekart 1967 nyarának végén hagyta el, ezután az Olympia együttes gitárosa lett. Innen a Syconorba vezetett az útja, ami 1972-ben „kissé átalakult”, és új nevet választottak, ami az Universal lett.

⁷ Faragó Judy István (1944–2003) gitáros, 1962-től a Scampolo tagja. Egészen a kilencvenes évek elejéig aktív résztvevője volt a magyar könnyűzenei életnek. Játzott szinte minden Komár László-lemezen, és néhány szólólemez is megjelentetett.

⁸ Bródy János (1946) énekes, gitáros, dalszerző. 1964-től volt az Illés-együttes tagja, majd annak feloszlása után 1974 januárjától a Fonográf pedal-steel-gitárosa lett. Az Illés-együttes tagjaival közösen kapott Kossuth-díjat 2000-ben.

⁹ George Harrison (1943–2001) angol gitáros, a Beatles együttes tagja.

¹⁰ Jimmy Page (1944) angol gitáros, a Yardbirds, majd ezután a Led Zeppelin együttes tagja.

¹¹ A New Musical Express egy 1952-ben alapított kulturális, de legfőképpen zenei folyóirat.

gitárprospektusokat küldeni. Nos, küldtek is, amelyből szó szerint felnagyítottam az egyik képet. Az alapján készítettem el a hangszeremet, még a pickupot is én magam tekertem bele. Egészen jól használható hangszer volt, de a nyaka nem bírta a magas húnyomást, ezért amikor nem játszottunk, mindig leeresztettem rajta a húrokat. Honnan tudtuk volna akkoriban, hogy a gitárok nyakában van egy merevítő fémpálca is? Eközben persze gitároztam is: Lacival ketten kaptunk egy akusztikus gitárt. Azt hiszem ez valamilyen lengyel hangszer volt.

Majnik László:

A Strangers után a Wanderersbe¹² kerültek. Még ott is basszusgitárosként szerepeltél?

Tolcsvay Béla:

Igen, még a Wanderersben is basszistaként tevékenykedtem. Ott már Laci testvérem is komolyabban képbe került mint muzsikus. A Strangersben melodikázott, sokat énekelt, de a Wanderersben már szájharmozott is. Az akkor futó beatet játszottuk, Beatlest,¹³ Holliest,¹⁴ Searcherst,¹⁵ még a Beach Boys¹⁶ *Good Vibrations*¹⁷ című számának előadásával is kísérleteztünk. Ott már komoly éneklés is folyt.

Majnik László:

A Tolcsvay Trióban viszont már teljes lélekkel a gitár felé fordultál, ráadásul nem is akármilyen módon, tizenkéthúros gitáron játszottál. Honnan jött a hangszer iránti érdeklődés?

Tolcsvay Béla:

Valóban beleszerettem annak idején a tizenkéthúros gitár hangzásába, mégpedig a Seekers együttes,¹⁸ illetve annak egyik gitárosa, Keith Potger¹⁹ játéka kapcsán. Az *I'll Never Find Another You*²⁰ című számuk tizenkéthúrossal kezdődik. Na, akkor abba én beleestem!

Azóta sem eresztem el ezt a fajta hangszeret. Ma már több gitárom is van, mert másképp hangolom őket. Erre hosszú idő alatt jöttem rá. Jimmy Page-től meg David Crosbytól tanulni lehet! Saját fogásrendszert alakít ki rajta az ember. Amikor megkérnek, hogy hadd fogják meg a gitárom, nem az szólal meg rajta, amit szeretnének. Jókat mosolygok a bajszom alatt akkor. Ezek az úgy nevezett nyílt hangolások, lehet teljes akkordokra is hangolni a hangszeret, de van úgy, hogy csak egy-egy húrt hangolunk be másképp.

---

¹² A Wanderers egy 1963 és 1976 között működött magyar együttes. Lemezfelvételük nem készült, mindössze két rádiófelvételük maradt fent (*Preludium és Hajtóvadászat*).

¹³ A Beatles angol együttes, amely 1970-ig volt aktív. Hatásuk a világra és a világ zenéjére felmérhetetlen.

¹⁴ A Hollies 1962-ben alakult angol együttes, amely kiváló képességű zenészekből és énekesekből állt. Legnagyobb sikereiket a hatvanas években érték el, bár a nyolcvanas évek elejéig aktívak maradtak. 1968-ig a Hollies tagja volt Graham Nash is, aki azért hagyta el az együttest, hogy Amerikában alapító tagja legyen a Crosby, Stills and Nash triónak.

¹⁵ A Searchers 1959-ben alakult angol együttes, amely a hatvanas évek első felében élte legsikeresebb korszakát. Legnagyobb slágereik: *Sweets for My Sweet* (1963); *Sugar and Spice* (1963); *Needles and Pins* (1964); *When You Walk in the Room* (1964).

¹⁶ A Beach Boys egy 1961-ben alakult amerikai együttes. Legnagyobb slágereik a surf műfajában születtek (*Surfin USA*; *Surfin Safari*; *Fun, Fun, Fun, Little Deuce Coupe*), de a hatvanas évek közepétől – hála dalszerzőjüknek, Brian Wilsonnak – készítettek néhány, a kritikusok által magasan elismert nagylemezt is.

¹⁷ A Beach Boys, amerikai együttes 1966 októberében megjelent dala. A dal szerzői és hangfelvételi értelemben is számos, rendkívüli újítást tartalmazott, így előadása nem is lehetett túl egyszerű.

¹⁸ A Seekers 1962-ben alakult ausztrál „folkegyüttes”. Első, egyben legsikeresebb korszakuk 1967-ig tartott Judith Durham énekesnővel.

¹⁹ Keith Potger (1941) ausztrál gitáros, a Seekers együttes alapító tagja.

²⁰ A kislemez 1964 decemberében jelent meg.

Majnik László:

Hogyan jutottál hozzá az első tizenkéthúros gitárodhoz?

Tolcsvay Béla:

Egy orosz gitárt vettem ötszáz forintért, majd levittem a Böszörményi úton lévő hangszerészhez, és megkértem, hogy készítsen hozzá egy tizenkéthúros nyakat, lábat. Nem akarta elvállalni, mert azt mondta, hogy a húrok felhúznák a fedőlapot, de végül összehozta valahogy.

Később aztán lettek komolyabb hangszereim, persze. Az első komolyabb egy Framus gitár volt, majd megérkezett az Epiphone-om. A Framust Victor Máté²¹ vette meg tőlem. Mind csodálatos, még tiszta fából és nem rétegelt lemezből készült hangszerek voltak.

Majnik László:

A hangszer tehát már volt, de mesélj, kérlek, kicsit a Tolcsvay Trió megalakulásáról.

Tolcsvay Béla:

A Tolcsvay Trió 1967-ben alakult. Laci és Balázs Gábor²² a Toldy Gimnáziumban egy padban ültek. Laci egyszer csak arra lett figyelmes, hogy a Gábor hegedűformákat és a padba. Gábor ekkoriban hegedülni járt, de a Tolcsvay Trióba bőgős kellett. Dr. Csintalan Róbert volt édesapánk dobosa, de időnként bőgőzött is. Ő adta el nekünk 3000 forintért a nagybőgőjét. Mivel én a szűk és a tág fekvést gyakoroltam a csellónál, megmutattam Gábornak az alapfogásokat. Utána elment komolyan tanulni a Bonyhádi József nevű bőgőtanárhoz, úgy került be a konzervatóriumba. Később aztán bőgőtanárrá lett belőle.

Majnik László:

Tehát kialakult a hármas Tolcsvay-felállítás, de hogyan jöttek az első saját dalaitok?

Tolcsvay Béla:

Az első saját számunk a *Ne menj el* volt. Megtalálható volt az általános iskolai, azt hiszem negyedikes énekkönyvben *Bányászdal* címen, mivel akkoriban az eredeti népdalokat bányadálnak írtak át.

Egy rádióriporter megkérdezett, hogy meddig akarjuk a zenélést csinálni. Mondtuk, hogy addig, amíg az embereknek tetszik, amíg megtapsolnak minket. Erre azt válaszolta, hogy mondhatok én ilyet, mikor ugyanazt a népdalt dolgoztuk fel, mint Bartók Béla²³ az egyik vonósnégyesében. Még a hangnem is egyezett, egymás után lejátszották a kettőt. Ezután lettünk mi folkbeat formációként elkönyvelve.

Majnik László:

Persze, amikor Laci ráfúj a herflivel, az már blues.

Tolcsvay Béla:

Bluesvilág, de az is népzene, ha úgy veszed, no meg a pentatónia miatt a kettő teljesen összepasszolt. Mi ezt tanultuk Lujzi néninél, mindhárman eminensek voltunk a csoportunkban. Mi voltunk azok, akik két lejátszás után azonnal visszaszolmizáltuk, énekeltük azt, amit hallottunk. Nagyon összeillettünk mi hárman.

---

²¹ Victor Máté (1945) Erkel Ferenc-díjas zenész, zeneszerző. 1970-től a Non Stop együttes tagja volt, olyan dalok fűződnek a nevéhez, mint a *Lélegző furcsa hajnalon* vagy a *Szép Margit*.

²² Balázs Gábor (1949–2012) a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán végzett nagybőgő szakon, elismert dzsesszmuzsikus lett. 2012-ben váratlanul, egy rövid betegséget követően halt meg.

²³ Bartók Béla (1881–1945) zeneszerző, zongoraművész, népzenekutató.

De az egész nem a saját számainkkal indult, hanem azokkal a dalokkal, amiket elkezdünk gyakorolni. Az egész a *Turn Turn Turn*nel kezdődött, leszedtük azokat a hangzásokat, amiket például a Byrds--dalokban hallottunk.²⁴ Akkoriban még nem tudtuk, hogy a Crosby meg a McGuinn ott vannak.²⁵ Fogalmunk sem volt, kik alkotják ezeket a bandákat, egyszerűen csak tetszettek, rátapintottunk a megszólalásra. És a legszerencsésebb az volt, hogy ezek mindhármunknak tetszettek.

Majnik László:

Hogyan tettetek szert ekkoriban hanglemezekre? Mik voltak a legfőbb zenei „forrásaitok”?

Tolcsvay Béla:

Mint már mondtam, mivel a gimiben angolos osztályba jártam, már csak a nyelv gyakorlásának érdekében is tagja voltam különböző levelező csoportnak. A dolog tehát csajozás-alapon indult, mert leginkább ők írtak vissza a világ legkülönbözőbb helyeiről, ahol megjelentek a legújabb Beatles-, Stones- vagy egyéb más lemezek. Először ők küldték azokat a csodálatos korongokat, leginkább kislemezeket. Sok lemez a megjelenéstől számított egy héten belül nálunk volt, például a *Please Please Me*²⁶ vagy az *It's All Over Now*²⁷ is.

Aztán később már alakultak más, komolyabb kapcsolatok is. Egy alkalommal a Wanderers-szel a Horizont tánciskolában játszottunk, megállt egy zöld jaguár és négy svájci srác jött föl a tánciskolába. Kiderült, hogy az egyikőjük egy svájci lemezárúházban dolgozik. Svájcba való visszatérésük után megindultak hozzánk a lemezek. Egyszerre öt-hat lemez jött, egyszerűen félelmetes volt az egész. Emlékszem, hogy a Bee Gees²⁸ bársony *Odessáját*²⁹ is ők küldték. Vagy a híres filmzenét, az *Easy Rider*t. Aztán jött a tripla *Woodstock* album is, és mind-mind természetesen első és eredeti példány, akkor persze nem is lehetett más. Fantasztikus volt, amikor otthon ezek a korongok nálunk megszólaltak.

Majnik László:

Ma már azt hiszem kifejezhetetlen, hogy mit jelentett akkoriban birtokolni ezeket a lemezeket...

Tolcsvay Béla:

Persze, ma már ezt nem is lehet szavakkal leírni. De ha csak a dolog anyagi oldalát is nézzük: vámot kellett fizetni értük. Volt, amikor a postás meghozta a csomagot, de azzal a

---

²⁴ A Byrds egy 1964-ben alakult folk rock együttes volt. A *Turn, Turn, Turn* című dal volt az 1965 decemberében megjelent második albumuk címadó dala, s egyben ez lett az együttes talán legnagyobb slágere. A dalt Pete Seger folkzenész írta 1959-ben.

²⁵ David Crosby a Byrds alapító tagja volt, de 1967-ben zenei nézeteltérések miatt elhagyta az együttest. Roger McGuinn a Byrds pályafutásának egésze alatt az együttes frontembere volt, énekelt és tizenkéthúros elektromos gitáron játszott, mellyel nagyban inspirálta például Szörényi Leventét is.

²⁶ A Beatles második kislemezének A-oldalán található dal, ami később első nagylemezük címadó dala is lett. 1963. január 11-én jelent meg.

²⁷ Bobby Womack szerzeményét a Rolling Stones tette igazán híressé, kislemezük 1964. június 26-án került a boltokba.

²⁸ A Bee Gees egy 1958-ban alakult ausztrál-angol együttes. Tagjai Barry Gibb, Robin Gibb és Maurice Gibb voltak, akik a hatvanas évek második felében kiegészültek Vince Melouney gitárossal és Colin Petersen dobossal. Első nagyobb kislemezsikerük Ausztráliában a *Spicks and Specks* volt 1966-ban, 1967 elején ez a dal hozta el számukra az európai áttörést is.

²⁹ A Bee Gees dupla nagylemeze 1969 márciusában jelent meg. Bársonyhatású (velúros) borítóját később szimpla kartonpapírra cserélték, mert állítólag az anyag allergiás reakciókat váltott ki a vásárlók körében. A bő egyórás album valószínűleg a Bee Gees együttes pályafutásának zenei csúcspontja volt, ám a dupla nagylemez több mint ötven év után is egy méltatlanul alulértékelt alkotás maradt.

lendülettel vitte is vissza, mert nem volt otthon annyi pénzünk, amennyit fizetni kellett volna neki. De jobbat mondok: amikor villamosítottuk a Tolcsvay Triót, ezekből a lemezekből lettek a hangfalaink, mikrofonjaink.

Majnik László:

Ezt hogy érted egészen pontosan?

Tolcsvay Béla:

Úgy, hogy értékesítettük őket! Ezek a korongok jelentették az alaptőkénket. És nem fű alatt, hanem hivatalosan adtuk el őket. A Rózsavölgyi Zeneműboltnak volt egy külön bizományi részlege, oda adtuk be a lemezeinket, aztán érdeklődtünk, hogy elkelték-e már. Mondanom sem kell, hogy nem kellett sokáig várnunk a pénzünkre, volt lemez, amit egy nap alatt elvittek, mivel ezek... hát, hogy is mondjam, nagyon kurrens lemezek voltak. Ma már ilyen nincs, nem is lesz soha többé. Ekkora értéke sosem lesz már egy hanglemeznek.

Majnik László:

Az én véleményem is pontosan ez, de térjünk még egy kicsit vissza a Tolcsvay Trióra. Hogyan emlékszel a *Ki Mit Tud?* megnyerésére? Ez volt az a pillanat, amikor tulajdonképpen „befutottatok”?

Tolcsvay Béla:

Nagy pillanat volt a *Ki Mit Tud?*-győzelem, de ez még önmagában nem jelentett befutást. A vetélkedőre a Toldy Gimnázium igazgatója nevezett be minket, mi pedig önmagunkat adtuk, muzsikáltunk. Talán ennek köszönhetően hívtak meg bennünket 1968 nyarán a Petőfi hajóra, ahol a Futurama³⁰ együttesel közösen játszottunk volna, de a banda szinte a műsor elején lefüstölte az erősítőket. Így, mivel az akusztikus hangszereinkkel akár erősítés nélkül is meg tudtunk szólalni, mi játszottuk végig azt az estét. Ám, nekünk fogalmunk sem volt arról, hogy az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat bulijába csöppentünk. Csak akkor vált ez nyilvánvalóvá számunkra, mikor odajött az *Ifjúsági Magazin* főszerkesztője, hogy „holnapra meg vagytok írva”. Nemsokára meg is jelent Végh Miklós cikke rólunk, az *Ifi* magazin kellős közepén, Kresz Albert³¹ egész oldalas fényképével illusztrálva.

Egy ilyen újságcikk már valóban szintlépést jelentett, és a *Halló fiúk, halló lányok* című tévéműsor, amiben élőben szerepeltünk, még hozzá is tett ehhez. Innentől nagyon gyorsan történt minden. Jött egy NDK³²-turné, majd kimentünk '69-ben a szófiai VIT³³-re is.

Majnik László:

Sokat jelenthetett az is, hogy időközben összebarátkoztatok Illésékkel.³⁴

---

³⁰ A Futurama egy 1963 és 1970 között működő, magyar beatzenekar volt. 1968-ban készített velük próbafelvételeket a Hanglemezgyár, amik végül nem jelentek meg lemezen. A két dal (*Bolond a világ; Nem kell nékem*) csak 2020-ban vált elérhetővé egy kislemezen, amely a Moiras Records gondozásában jelent meg.

³¹ Kresz Albert (1939–2020) Balogh Rudolf-díjas fotóművész

³² Német Demokratikus Köztársaság (Kelet-Németország). 1949 és 1990 között létezett Németország szovjet megszállási zónájában.

³³ Világifjúsági Találkozó. A Demokratikus Ifjúsági Világszövetség által került megrendezésre, legelőször 1947-ben.

³⁴ Az Illés egy 1957-ben alakult magyar együttes. Klasszikus felállásuk 1964 végére alakult ki: Szörényi Levente: ének, gitár; Szörényi Szabolcs: basszusgitár, ének; Bródy János: gitár, vokál; Illés Lajos: zongora, vokál és Pásztor Zoltán: dob.

Tolcsvay Béla:

Hogyne, bár ezt is a véletlen hozta így. A Tolcsvay Trióval mentünk át a Szentháromság téren, ahol az Illés épp szünetet tartott két kör között a Várklubban. A Szabolcs épp kilógott az ablakból, látta, hogy cipeljük hazafelé a nagybögőt. Hívott, hogy menjünk föl, a Bródy pedig rögtön megkérdezte, hogy honnan jövünk. Mondtuk, hogy az Express hajón játszottunk az este. Bródy tovább kérdezősködött, érdeklődött, hogy mennyi gázsit kaptunk. Amikor kinyögtük, hogy 150 forintot, visszakérdezett, hogy „fejenként”? Mondtuk, hogy nem, az egész zenekar kapott ennyit. Erre az Illésék azt mondták, hogy „na gyertek, ezentúl itt fogtok játszani a szünetben”.

A történethez azért hozzá tartozik, hogy már régebről ismertük Szabolcs³⁵ leendő feleségét, Hédit is. Mindig nagyokat köszöntünk, amikor láttuk, hogy a Szabolcs fűti őt. Szabolcs is visszaköszönt, a nexus innen indult el tulajdonképpen.

Majnik László:

Ebben az időszakban a lemezgyárban és a rádióban is készültek felvételeitek. Hogyan emlékszel ezekre?

Tolcsvay Béla:

Négy kislemezünk jelent meg Tolcsvay Trióként, de persze sokkal több saját számmal rendelkezünk. A *Boldogtalan vándor* című dalunk úgy vezette az *Iffúsági Magazin* slágerlistáját, hogy még meg sem jelent lemezen. Ennek a kislemeznek a másik oldala volt a *Ne menj el*, amit a Rádióban és a Rottenbiller utcában is felvettünk. Az *Esőben* és az *Ősz* felvételei a Magyar Rádióban készültek, mint ahogy az *Új dal* és a *Mese a barátomról* is.

Majnik László:

Az utóbbi két dalban már nem játszott Balázs Gábor. Mi volt ennek az oka?

Tolcsvay Béla:

Gábor egy butaság miatt került ki a zenekarból. Nem tudott eljönni velünk egy koncertre fellépni, ezen kaptunk össze. 1970 elején így maradtunk ketten a Lacival. Még felvettünk egy kislemezt a Lemezgyárnak, amin az *Egyszerű dal* és a *Töhötöm* volt hallható. Mindkét dalban Sipos Péter,³⁶ a Hungaria basszusgitárosa játszik, sőt, a *Töhötömbe* a Hungaria dobosa, Tóth Józsi³⁷ is beszállt. Épp a *Koncert a Marson* című nagylemezükön dolgoztak délelőtt, mi pedig délutánra kaptunk stúdióidőt.

Majnik László:

Talán ebből a „zenekaribb” megszólalásból fakadt, hogy együtttest szervezzetek magatok köré?

Tolcsvay Béla:

Igazából itt én engedtem abban Lacinak, hogy nem bögöst kerestünk, amit kellett volna, hanem teljes mértékben elektronizálódunk. Amiért belementem, az a Bob Dylan and The Band³⁸ hatása volt. Nagyon szerettük azt a zenét. Dylant önállóan is, de óriási volt, amit a

---

³⁵ Szőrényi Szabolcs (1943) az Illés-együttes basszusgitárosa.

³⁶ Sipos Péter (1950) a Syconor, majd a Hungaria együttes basszusgitárosa, egyik dalszerzője. 1969-től 1971-ig, majd 1973-tól 1979-ig volt az együttes tagja. 1979-ben disszidált, ma Kanadában él, neves musicalszerzőként.

³⁷ Tóth József (1944–2011) a Hungaria együttes dobosa volt 1967 és 1971 között.

³⁸ A The Band egy kanadai együttes volt, Bob Dylannel 1965-től dolgoztak együtt. Ők kísérték el Dylant az 1966-os, „első tisztán elektromos” turnéjára. Bob Dylan 1966. júliusi motorbalesete miatt azonban a koncertsorozat félbe szakadt, így Dylan és a The Band elvonult Woodstockba, egy „nagy rózsaszín” (Big Pink) házba, és dalok százait rögzítették néhány magnetofon segítségével. Ezek a dalok hivatalosan először csak 1975-

Banddel közösen játszottak. Technikailag nálam ez annyit jelentett, hogy a tizenkéthúros gitáromba pick upot szereltem, ami nem szólalt meg soha úgy, ahogy szerettem volna.

Majnik László:

Én úgy érzem, hogy csak a megszólalások változott, a zenéhez való hozzáállások nem.

Tolcsvay Béla:

Nézd, a zenei világ, a kiindulópont náluk is ugyanaz volt. A folk, a népzene. Ennek oka az volt, hogy a hatvanas években a rockzene eljutott a csúcsra, a muzsikások vissza akartak térni a tiszta kifejezőmódokhoz. És ez a hetvenes évek első néhány évében nagyon is jól működött. Ez egy vágány volt akkor, a Zeppelintől³⁹ kezdve mindenki erre ment. Azt akarták, hogy a lemezekről lejjön az, amivel az utca szélén leülnek. Csodás dolgok születtek. Crosby, Stills and Nash;⁴⁰ Joni Mitchell;⁴¹ Dylan; Joan Baez... ekkor fut be James Taylor,⁴² majd kicsit később jön az Eagles...,⁴³ tehát nem tűnt rossz ötletnek a folk és az elektromosabb megszólalás ötvözése.

Majnik László:

Hogyan teszitek meg az első lépéseket a Tolcsvayék és a Trió megalakítása felé?

Tolcsvay Béla:

Az Echóval koncerteztünk közösen, Koncz Zsuzsa *Volt egyszer egy lány* című nagylemezének koncertturnéján. Albertirsán odajött a Varannai Pista⁴⁴ azzal, hogy „kirúgom a Szilvássy Zsoltot,⁴⁵ nem kell neked egy basszgitáros?” Hát éppen kellett egy. Zsolt így került be hozzánk. Neki volt az ismerőse Németh Oszi,⁴⁶ Szilvássy meggyőzött minket, hogy érdemes kimennünk Dunaharasztra, ahol a Domino Presszóban Oszi játszik a bandájával, a Sakál Vokállal. Hárman voltak, Oszi dobolt, és volt egy basszusgitáros, akit úgy hívtak, hogy

---

ben láthattak napvilágot *Basement Tapes* címen, ám eddigre a The Band mint zenekar már túl volt sikereinek csúcán. A The Band 1968-ban készítette el bemutatkozó *Music from the Big Pink* című nagylemezét, amely tulajdonképpen felforgatta az akkori, pszichedelikus, jórészt elektromos hangokban tobzó zenei világot. A lemez letisztult hangzása nyomán (is) a „mainstream-rock” előadók jelentős része visszatért az akusztikus hangszerekhez és az egyszerűbb dalformákhoz, a rock egy új (ám mindössze néhány éves) aranykorszakát hozva el ezáltal.

³⁹ A Led Zeppelin egy 1968 és 1980 között működött angol rockzenekar

⁴⁰ David Crosby a Byrdsben, Stephen Stills a Buffalo Springfieldben, Graham Nash pedig az angol Holliesben játszott korábban. Első nagylemezük 1969-ben jelent meg, majd 1970-ben Neil Young is csatlakozott hozzájuk, akivel 1970-ben rögzítették legjobb és egyben leghíresebb albumukat, a *Déjà Vu* című korongot.

⁴¹ Joni Mitchell (1943) kiemelkedő képességű dalszerző, énekes és zongorista, David Crosby felfedezettje. A hetvenes évek közepén lemezeinek megszólalása mindinkább dzsesszes lett, de az évtizedfordulón lélegzetelállító nagylemezeket rögzített a Reprise kiadónál. (*Song to a Seagull* – 1968; *Clouds* – 1969; *Ladies of the Canyon* – 1970; *Blue* – 1971)

⁴² James Taylor (1948) amerikai énekes és dalszerző. Első albuma 1968-ban jelent meg a Beatles Apple kiadójánál, ám ezután átszerződött a Reprise-hez, ahol 1970-ben megjelentette leghíresebb és egyben legjobb albumát, a *Sweet Baby James* című korongot.

⁴³ Az Eagles 1971-ben alakult amerikai country rock együttes. Első nagy slágerük a *Take it Easy* volt, amelyet Jackson Browne-nal írtak közösen. Második, 1973-as *Desperado* című nagylemezük nagyszerű zenét rejtett, ám muzsikájuk az évek múltával némileg felhígult, így – mintegy vérfrissítésként – a zenekar felvette tagjainak sorába Joe Walsh gitárost. 1976-ban már együtt rögzítették és jelentették meg legsikeresebb, *Hotel California* című albumukat, amely egyaránt bizonyult kritikai és kereskedelmi sikernek.

⁴⁴ Varannai István 1966-tól az Echo együttes billentyűse és énekese.

⁴⁵ Szilvássy Zsolt az Echo együttes basszusgitáros-alapító tagja volt 1962-ben. Olyan Echo-dalokban működött közre, mint a *Gondolsz-e majd rám*, az *Egy cserép kaktusz* vagy a *Várlak*.

⁴⁶ Németh Oszkár (1946–2021) a Sakál Vokál, a Tolcsvayék és a Trió majd a Fonográf együttes dobosa volt.

Móricz Mihály.⁴⁷ Róla kiderült, hogy valójában gitáros, csak azért vette át a basszust, mert az eredeti basszistát épp bevették katonának. Nagy volt az öröm, mindketten jöttek is velünk. Misinek Szabó Lajos hangszerkészítővel csináltattunk egy Gibson SG másolatot, Oszinak ott volt az – azt hiszem – Pearl dobcsucca. Zsoltnak volt egy Marshall erősítője a basszushoz. Lacival ketten birtokoltunk egy ötven wattos erősítőt meg két 25 wattos Selmer hangfalat. A technikusunk Jánossy Győző volt.

Majnik László:

A zenekar tehát elindult, de Szilvássy Zsolt mégsem maradt sokáig.

Tolcsvay Béla:

Szilvássy a Bányatervnél dolgozott, nem volt „profi” zenész. Gyakran nem ért rá, volt, hogy le kellett mondanunk bulikat is emiatt. Igazából az Echóból is ezért kellett eljönnie. Én voltam a legrenitensebb, mint akusztikus hangszeres, nagyon sokat jártam a Minire,⁴⁸ a Bem rakpartra. Ekkor a Miniben Czipó Tibi⁴⁹ volt a basszusgitáros. Kezdetől fogva próbáltam átcsábítani hozzánk, de nem állt kötélnek, imádott a Miniben játszani. Závodival⁵⁰ szinte ott nőttek fel. Amikor a Závodi elment a Kexbe,⁵¹ a Mini szétesett, illetve inkább mondjuk úgy, hogy teljesen átalakult. Felhívott a Tibi, hogy jöjjön, mi pedig nagyon örültük, tárt karokkal vártuk őt. Szilvássy olyan rendes volt, hogy a Marshallját eladta a Tibinek, méghezzá részletre.

Majnik László:

Néhány kislemezen megjelent rádiófelvétel után sikerült bejutnotok a Rottenbiller utcába is, 1972-ben megjelenhetett a Tolcsvayék és a Trió egyetlen nagylemeze. Hogyan emlékszel erre az időszakra, a lemezfelvételekre?

Tolcsvay Béla:

Már 1971-ben kiderült, hogy tervben van a nagylemezünk, bár mielőtt nekikezdünk volna a miénknek, még felvettük Kovács Kati⁵² *Autogram helyett* című albumát is. Erdősék⁵³ érezték, hogy népszerűek vagyunk, de mégsem bíztak teljesen bennünk, ezért szerepelnek a nagylemezünkön a beatlányok, Koncz Zsuzsa, Kovács Kati és Zalatnay Cini.⁵⁴

---

⁴⁷ Móricz Mihály (1948) a Sakál Vokál, a Tolcsvayék és a Trió majd a Fonográf együttes szólógitárosa és énekese

⁴⁸ A Mini egy 1968-ban alakult magyar rockzenekar. Az együttes későbbi vezetője, Török Ádám nem sokkal az alakulás után csatlakozott a Czipó Tibor, Kiss Zoltán, Dobos Sándor trióhoz. A Mini egyik legjobbnak tartott felállása 1971-re alakult ki: Török Ádám (fúvola, ének) mellett ebben az időszakban Papp Gyula (billentyűs hangszerek), Nagy István (basszusgitár) és Németh „Nemecsek” Tamás (dob) játszott a zenekarban. A Mini ebben az összetételben három kislemezt is készített, ám nagylemezhez ez a Mini-felállítás már nem juthatott.

⁴⁹ Czipó Tibor (1949–2019) basszusgitáros. A Miniben 1971-ig játszott, majd a Tolcsvayék és a Trió basszusgitárosa lett.

⁵⁰ Závodi János (1947) gitáros. A Miniben 1971-ig játszott, majd a Kex, 1973-ban pedig a Non Stop tagja lett. A Piramis együttes alapító tagjai között volt, amelynek 1982-ig volt szólógitárosa.

⁵¹ A Kex egy 1969-ben alakult magyar rockegyüttes. Frontemberül Baksa-Soós János volt, akinek színpadi performanszai a visszaemlékezések szerint merészek és egyedülállóak voltak. Csupán egyetlen kislemezt jelentethettek meg a Magyar Hanglemezyártó Vállalatnál, amelyen az *Elszállt egy hajó a szélben* és a *Család* című dalaik voltak hallhatóak.

⁵² Kovács Kati (1944) Kossuth és Liszt Ferenc-díjas énekesnő.

⁵³ Erdős Péter (1925–1990) a Magyar Hanglemezyártó Vállalat „márkamenedzsere” volt, bár a céghez 1968-ban jogtanácsosként került. Az MHV igazgatója ugyan Bors Jenő volt, de az, hogy kinek jelenhetett meg lemeze a Kádár-korszakban, szinte kizárólag csak rajta múlt.

⁵⁴ Zalatnay Sarolta (1947) énekesnő.

Majnik László:

A felvételek menetére mennyire emlékszel?

Tolcsvay Béla:

Amikor nagylemezt kaptál, akkor volt egy heted a Rottenbillerben. Egy hétig reggeltől estig bent lehettünk. Négyórás ülések voltak, köztük ebédszünet, utána mentünk vissza dolgozni. Szerettük a stúdiót, mert mindig alakul a stúdióban a nóta, mert beleszeret az ember valami hangzásvilágba. Olyan nincs, illetve akkoriban még nem volt, hogy megcsinálod otthon a számot, beviszed és egy az egyben felveszed a stúdióban. Elkezdődnek a felvételek egy szál gitárral, utána kitöltögetjük, díszítgetjük, hangszereljük.

Majnik László:

Mennyire volt ehhez elegendő az akkori stúdiótechnika?

Tolcsvay Béla:

A Rottenbillerben akkoriban Telefunken négysávós magnókat használtak, amik kétcollos szalaggal működtek. Ha valamin változtatni kellett, vagy jött egy újabb ötlet, a magnósnak nagyon ügyesnek kellett lennie. Tudnia kellett, hogy a szalag mikor ér el a magnó felvevő fejéhez, akkor nyomta meg a felvétel gombot. Ezeket bekötésnek hívtuk annak idején. De ezek akkor természetes dolgok voltak, tudtuk, hogy Angliában a Beatles is ilyen négysávós magnókat használt.⁵⁵ Ami azért bonyodalmat jelentett, az esetleges nagyzenekari hangszerelések felvétele. Ott már tényleg komoly manővereket kellett végrehajtani.

Majnik László:

Mennyire volt érezhető akkor, hogy a Tolcsvayék és a Trió is nagylemezes zenekar lett?

Tolcsvay Béla:

Óriási dolog volt egy nagylemez akkoriban, ez nagyon sokat számított! Mentek az ORI-⁵⁶turnék, folyton úton voltunk. 1973 elején valahogy aztán Bródy előjött a KITT-egylet⁵⁷ ötletével. Ez alapvetően egy nagyon jó elgondolás volt. Magában foglalta, hogy akármilyen felállásban kísérhessük Koncz Zsuzsit, készíthessünk mindannyian önálló lemezeket, esetleg szólólemezeket. Először csak ötlet szinten merült fel, de aztán meg is valósult egy Halász Judit⁵⁸-lemez is. Ez a terv, hogy készítsünk lemezeket a gyerekeknek, már akkor készen volt. Ezt mind Tini találta ki, hogy legyen egy ilyen konzern, és ezt aztán nem akarta engedni az „őfelsége Erdős Péter”, hogy ekkora területet fedjünk le, és a pénz mind a mi zsebünkbe jöjjön...

Majnik László:

...a pénz. És ezzel el is érkeztünk az 1973-as évhez, a KITT-egyleten át a Diósgyőri Popfesztiválhoz. Hogyan élted meg ezt az évet?

---

⁵⁵ A Beatles egészen 1968-ig négy sávra dolgozott, csak a *White Album* (hivatalos címén *The Beatles*) időszakában használtak először nyolc sávós technikát, ám mindössze csak néhány dalban. Így készült például a *Hey Jude* vagy a *While My Guitar Gently Weeps* felvétele.

⁵⁶ Országos Rendező Iroda. A belföldi koncertszervezésekért, valamint az előadóművészek működésével kapcsolatos feladatokért (például működési engedélyek kiadása) felelős szervezet volt 1958 és 1991 között.

⁵⁷ KITT-Egylet, azaz: Koncz Zsuzsa, Illés-együttes, Tolcsvayék és a Trió.

⁵⁸ Halász Judit (1942) Kossuth és Jászai Mari-díjas előadóművész, énekes, színésznő, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

Tolcsvay Béla:

Én a fesztivált örömmel, vidáman éltem meg, mert semmi kötelezettség nem volt, hanem szabadon folyhatott az egész. Mindeközben persze nagyon sok mindenre rájöttem ekkoriban. Én „eredeti tőkefelhalmozásnak” hívom azokat a dolgokat, amiket a hatvanas években játszottak a zenekarok. Gondold el, kialakultak az együttesek, minden egyes banda más-más területen jött létre. Egy gimnázium, egy egyetem, egy klub vagy épp egy városrész tehetségesebb fiataljai jöttek elő. Ezek a figurák, bandák aztán karakterek lettek. Nézd meg például nyugaton: nem lehetett összekeverni a Troggsot⁵⁹ a Searchersszel. De 1972 körül megjelenik a pénz. Aláírják a szerződést, hogy minden évben hanglemezzel, turné, televízióműsor... Egy hasonlatot hoznék elő erre: fölröpülnek a varjak, és más sorrendben ülnek le. Ilyenkor jön létre a showbiznisz, a mutatványos üzlet.

Közben Déry Tibor⁶⁰ is megírja a *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról* című regényt. Először Szörényi Leventét⁶¹ kéri fel, hogy szerezzen a darabhoz zenét, de ő nagyon korrektül nemet mond, mert látja, hogy ez a könyv ellenünk szól...

Szóval 1973-ban megcsináltam a diósgyőri fesztivált, ahol mindenki úgy lépett föl ingyen, hogy a bandák még a cuccaikat is összedobták, hogy az egész megszólalhasson valahogy. Naivak voltunk, tulajdonképpen elefántok a porcelánboltban. Ez a fesztivál valami nagyszerű dolog vége és valami egészen más nyitánya is volt egyben.

Majnik László:

Az angolszász világban ugyanez történt, körülbelül ugyanekkor. Szerintem 1973 volt a rockzene utolsó nagy éve. Aztán valahogy a pénz megjelenésével a zenei minőség is hanyatlani kezdett, mert már a producerek irányítottak.

Tolcsvay Béla:

Pontosan, pontosan... így történt. Akik nem vették ezt komolyan, lemorzsolódtak. Új szelek kezdtek el fújni, helyezkedni kellett. Jöttek a lemezgyári exkluzív szerződések meg minden, ami ehhez tartozott.

Majnik László:

Beszélgj arról, kérlek, hogy te hogy élted meg az 1973-as váltást, az Illés és ezzel a Tolcsvayék és a Trió feloszlását, a Fonográf⁶² megalakulását.

Tolcsvay Béla:

Az igazság az, hogy a Lajos (Illés Lajos)⁶³ már régóta nagyon pipa volt. Úgy tervezte, hogy már a diósgyőri fesztivál után bejelenti, hogy vége az Illésnek – ezzel együtt persze a KITT-egyletnek is. Borzasztóan rosszul esett nekünk, hogy mi – Illés Lajos, Czipó Tibi, Pásztory Zoli és jómagam – az előadások nagy részében a büfében vagyunk, miközben a többiek fönt játszanak a színpadon. Ott már a *Vidéki kislány* ment! Gondold el: a Lajossal mi állandóan együtt voltunk, mi mentünk „kilincstisztogató hadműveletekre”, közben meg láttuk,

---

⁵⁹ A Troggs 1964-ben alakult angol rockzenekar. Megszólalásuk meglehetősen nyers és mosdatlan volt, ám rendkívül eredeti. Legnagyobb slágerük, a *Wild Thing* volt, amely 1966. április 22-én jelent meg egy kislemezen, Fontana márkán.

⁶⁰ Déry Tibor (1894–1977) Kossuth-díjas író, költő.

⁶¹ Szörényi Levente (1945) Kossuth és Erkel-díjas zeneszerző. 1964 végétől 1973 novemberéig az Illés-együttes tagja volt, majd 1973-tól a Fonográf együttesben játszott és írt dalokat. A nyolcvanas évek elejétől rockoperák megalkotása felé fordult, első ilyen jellegű műve a Bródy Jánossal közösen írt *István, a király* volt, amely 1983-ban óriási sikert aratott.

⁶² A Fonográf egy 1973 szilveszterén alakult magyar rockzenekar volt. 1984-ig működött aktívan, utolsó nagylemezük a *Jelenkor* címet viselte.

⁶³ Illés Lajos (1942–2007) Kossuth-díjas zenész, zeneszerző. Az Illés-együttes alapítója, névadója volt.

hogy az Erdős bent ül a nézőtéren. Érződött, hogy forr, készül valami. Miért jön az Erdős a KITT-egylet bulira? – kérdeztük.

Majnik László:

Ha ennyire nyilvánvaló volt minden, Lajos végül miért várt novemberig?

Tolcsvay Béla:

Augusztusban még ment a nyári ORI-turné, azt végig kellett csinálni. Csak a kötelezettségeink miatt várt ki a bejelentéssel. Amint hivatalosan is feloszlatta az Illést, már teljesen nyilvánvaló volt, hogy új zenekar lesz, aminek még ekkor nem volt neve, csak az év végén lesz meg a Fonográf.

De ebben a feloszlásban azért még benne volt pár dolog. Mi, a Tolcsvayék és a Trió fiatalabbak voltunk, gyorsabban fejlődünk. A Várban mindig új nótát mutatunk be, és ezt érezte az egész Illés. Közben Levente is az akusztikus gitár felé fordult, a blues felé, tisztább dolgok felé. Az Illés már nem érdekelte őt. Felvették az *Add a kezed* lemezt 1972 elején, onnantól nem is voltak új számaik. Levente fejében már másféle zene járt.

Majnik László:

A Tolcsvayék és a Trióból tehát csak te maradtál és Czipó Tibor? Mi volt az első gondolatotok? Voltak terveitek a jövőre nézve?

Tolcsvay Béla:

Tibi disszidálni akart. Mivel a feleségének a nővére Olaszországban élt, Tibiék minden nyáron Bolognába jártak. Oda akart menni. Aztán történt valami mégis. Volt a televízióban egy *Virágom elültettem* című műsor, ott találkoztam Pomázi Zoltánnal,⁶⁴ aki azt kérdezte tőlem, hogy miért nem folytatjuk tovább Tibivel az eredeti triót. Erre én azt válaszoltam, hogy nem ismerek senkit, aki ismerné a régi Tolcsvay-dalainkat. Erre a Zoli azt válaszolta, hogy „hát itt vagyok én”. Így került a Zoli a Tolcsvay Trióba...

Majnik László:

Tehát újra Tolcsvay Trió néven, vissza a gyökerekhez.

Tolcsvay Béla:

Így van, újra visszatértünk a folkos, akusztikus megszólaláshoz. Két kislemezünk jelent meg, az elsőt, amin a *Tavaszcvaró* és a *Nem kérdelem én* című számok voltak hallhatók,⁶⁵ a Rádióban vettük fel. Ez 1974-ben jött ki, ezt követte 1975-ben a *Tudom, hogy szeret* és a *Szól a dal* párosítású korong,⁶⁶ amit már a Rottenbiller utcában rögzítettünk. Készítettünk néhány rádiófelvételt is és szerepeltünk az *Egymillió fontos hangjegy* című tévéműsorban is. A *Tudom, tudnék úgy szeretni* című dalunkat játszottuk.

Majnik László:

Az 1973-as szétválást követően hogyan rendeződik a kapcsolatod a testvéreddel?

Tolcsvay Béla:

Két éven keresztül alig szóltunk egymáshoz. Aztán túlléptünk a dolgokon, és kibékültünk, sokat játszottunk is együtt ezután.

---

⁶⁴ Pomázi Zoltán (1953) énekes, gitáros, dalszerző, a Bojtorján együttes tagja.

⁶⁵ Pepita – SP 70133

⁶⁶ Pepita – SP 70180

Majnik László:

Hogyan alakultak a fellépéseitek ebben az időszakban?

Tolcsvay Béla:

Háromszor is jártunk Kubában. Ezen kívül itthon is sokat játszottunk, Lajos új Illésével is turnéztunk közösen.

Majnik László:

Lajoséknak még a dalszerzésbe is besegítettél olykor-olykor. Te írtad például az egyik rádiófelvételüket, a *Tied e dallam* című számot vagy épp az *A tündér* című dal szövegét, ami kislemezen is megjelent.

Tolcsvay Béla:

Igen, így volt. Nagyon jó viszonyban voltunk egymással.

Majnik László:

Fontos epizód a Tolcsvay Trió hetvenes évekbeli történetében, hogy közös esteket játszottatok Latinovits Zoltánnal.⁶⁷ Mondanál valamit ezekről az előadásokról?

Tolcsvay Béla:

Igen, Latinovits halála előtt vele turnéztunk. Az utolsó önálló estjeit játszottuk végig vele közösen. Fantasztikus előadások voltak ezek. Örült jó viszonyban voltunk. Mindegyikönket nagyon szeretett, de ez kölcsönös volt. Tibi úgy hívta, hogy ő az élő lelkiismeret. A Pipacsban elkezdett udvarolni a kávéfőzőcsajnak, de Tibi mondta neki, hogy „Zoli, hagyd, a Bagó többet ér”. Bagónak hívták a Zoli pulikutyáját.

Majnik László:

Milyen kapcsolat volt közted és Latinovits Zoltán között?

Tolcsvay Béla:

Nekem Zoli nagyon sokat jelentett. Olyannyira, hogy Zoli halála másnapjának délelőttjén, 1976. június 5-én írtam egy dalt, amit nemrégiben énekeltem el először: „*Hányan szerették, hányan gyűlölték, nem tudom pontosan...*” Akkoriban „nem volt illő” Zoliról szólni, mert azok az emberek hallatták legjobban a hangjukat mindenhol, akik valójában utálták. Én nem voltam hajlandó beállni ebbe a csordába. Szóval kemény szöveget írtam Zoli halálának másnapján, azon a délelőttön.

Majnik László:

1976-ban átalakulás is történik az együttesben, Pomázi Zoltán távozik. Hogy alakult ezután a sorsotok?

Tolcsvay Béla:

A Pomázi Zoltán – Czipó Tibor – Tolcsvay Béla felállású trió 1976-ig létezett. 1977-ben alakítottam újra az együttest, de már, mint „zenekari” formációt, mert Pomázi Zolit behívták katonának, helyére hívtam Egri László gitárost. Aztán 1978-ban meghívtam Csurgai Attilát⁶⁸ dobolni. Ez egy kiváló banda volt, nagyon jól meg tudtunk szólalni, ha épp volt cucc, mert pénzünk az nem nagyon volt. Csurgai Attilával nagyon élvezetes volt együtt játszani,

---

⁶⁷ Latinovits Zoltán (1931–1976) Jászai Mari- Balázs Béla- és posztumusz Kossuth-díjas színész.

⁶⁸ Csurgai Attila (1953) dobos. 1971 és 1973 között a Juventus, 1973–1974 között pedig a Hungaria tagja volt.

neki a szakmában „Schaffhausen”⁶⁹ a beceneve, mert annyira pontos. Ezzel a formációval nagyon sokat jártunk Lengyelországba. Szegény, de jó időszak volt.

Majnik László:

Ha már Lengyelországot említetted, merre jártatok még ezekben az időkben az együttessel?

Tolcsvay Béla:

1978-ban volt egy két és fél hónapos szovjet turnénk a Tolcsvay Béla, Czipó Tibor, Soltész Gábor⁷⁰ felállással. Soltész Gábort kimondottan erre a turnéra hívtam, ő Soltész Rezső testvére volt, és vele együtt játszott a Corvinában, ami éppen ez idő tájt oszlott fel. Fuvolista volt, de bevettük, mert érdekesebb lett így a hangzásunk, az *Úgy lenne jó* című dalunkat ekkor írtuk és vettük fel.

Majnik László:

1979-ben újabb átalakulások történnek az együttesben, mert ekkor Czipó Tibor távozik.

Tolcsvay Béla:

Igen, a Tibi úgy döntött, hogy inkább trafikot nyit, ezért a basszusgitáros poszton néhány évig több csere is volt. 1979 és 1981 között mellettem Egri László szólógitáros és Szemes László basszusgitáros volt még a zenekar tagja. Volt 1981-ben egy rövid életű felállítás is Hantó Csabával, aki a Bojtorjánban⁷¹ játszott korábban.

1982-ben hoztam össze egy újabb triót P. Nagy Ferencsel és Tihanyi Gyula⁷² basszusgitárossal. Ez a felállítás egészen 1993-ig kitartott. Nagyon hosszú időszak volt, rengeteget játszottunk. Mi voltunk a „haknikirályok”, de sajnos ebből az időszakból nem származik semmilyen produktum. Egyszerűen nem készítettünk felvételeket. Őrületesen mennyiségű gyermekműsort játszottunk, aminek az volt a címe, hogy *Égig érő fa*. Volt olyan nap, hogy ötször léptünk fel, tulajdonképpen ebből éltünk.

Majnik László:

Ha már a megélhetésnél tartunk, a nyolevanes években lemezboltot is üzemeltettél Budán. Ez nekem is jelentett egy kis személyes élményt, mert gyerekként láttam a bolt kirakatát. Sajnos zárva voltatok, de hosszú percekig csodáltam a kirakatban egy Slade⁷³-lemezt... Mesélnél egy kicsit erről a bolttról?

Tolcsvay Béla:

Amikor Aczél elvtárs⁷⁴ kimondta, hogy a kultúra árucikk, én cinikusan beleálltam ebbe a boltba. Mindent árultam, amihez csak hozzá bírtam jutni. Jöttek a lemezek, leginkább Jugoszláviából, de nyugatiak is érkeztek bőséggel. Csomagok is jöttek, és rengeteg ember

---

⁶⁹ Egy svájci, luxusórákat gyártó cég neve.

⁷⁰ Soltész Gábor a Corvina együttes fuvolistája, gitárosa volt 1977-ig.

⁷¹ A Bojtorján egy magyar countryegyüttes, amely Anakonda néven alakult, a Bojtorján nevet 1974-ben vették fel.

⁷² Tihanyi Gyula (1946–2016) basszusgitáros-énekes. Játszott a Nivram, az Atlantis, a Szivárvány és az Árnyék és Fény együttesekben. Az utóbbi alakult át 1971-ben – Zoránnal kiegészülve – Metro együttesé („fűvós” Metro). 1972-ben alapítója volt az M7 együttesnek.

⁷³ A Slade egy 1966-ban alakult angol együttes. Legnagyobb sikereiket a hetvenes évek első felében aratták. Felfedezőjük és menedzserük az Animals egykori basszusgitárosa, Chas Chandler volt.

⁷⁴ Aczél György (1917–1991) a Kádár-korszak talán legfőbb kultúrpolitikusja volt. Sokan őt tartják a „tiltott-türtámogatott” elvrendszer szülőatyjának.

keresett meg mindenféle lemezekkel. Ők leginkább olyasvalakik voltak, akik kijárhattak nyugatra... például sportolók. Ők hozták a nyugati lemezeket, de ezt ne úgy képzeld el, hogy szatyorszámra özönlöttek a lemezek, hanem mindegyikőjükénél volt öt-hat darab album.

A bolt a Batthyány utca 17. szám alatt volt megtalálható. Ment ez akkoriban, mert az NDK-s turisták itt találkoztak Magyarországon a nyugati rokonaikkal, és fölvásárolták azokat a lemezeket, amiket nem kaptak meg otthon. Sokszor le kellett pecsételnem a lemezeket, hogy innen, Magyarországról, a Tolcsvay-lemezboltból származnak. Sokszor igazolásképp még számlákat is kellett nekik írnom. Mindig jó hangulat uralkodott arrafelé. Reggel ott ültek, a hónuk alatt egy üveg kóla, úgy vártak. Büszke is voltam, mert egy picike kis papírt osztogattak a németek egymás között, amin a legjobb magyar lemezboltok voltak rajta. Az én üzletem és a Németh Oszi üzlete, a Fonográf is szerepelt rajta. A legjobb lemezboltok között tartottak számon bennünket.

Majnik László:

A lemezbolt és a Tolcsvay Trió rengeteg „haknifellépésén” túl azért jutott egy szép, komoly munka a nyolcvanas évekre is.

Tolcsvay Béla:

Igen, 1985-ben megírtuk Lacival a *Magyar Misét*. Laci szerezte a zenét, és fölkért, hogy írjam meg a szövegeket. 1987 júliusában, a Margitszigeten mutattuk be a darabot, ami nagyon nagy siker volt. A bemutatóra elkészült a hanglemez is, amit maga Koltay Gábor⁷⁵ adott ki.

Majnik László:

Lacival a kapcsolatokat ismét a régi volt, ami 1994-ben egy Tolcsvay-óriáskoncertben csúcsosodik ki...

Tolcsvay Béla:

Igen, fontos koncert volt, de én – több ok miatt sem – voltam túl jó hangulatban akkoriban. Másképp állítottam volna össze azt a műsort, de tudod... az esett a legrosszabbul, hogy az 1973-tól született dalokat akkoriban sehol nem játszották, a dolgokról, dolgaimról, amik azóta történtek, nem beszéltek. Majdhogynem ellehetetlenítettek akkoriban minket. Folyton kellemetlenkedtek. A lemezbolt is inkább csak túlélést jelentett a nyolcvanas években.

Majnik László:

Az is valami, hogy a túlélésed, túlélésetek sikeres volt. Hogyan alakultak a kilencvenes évek?

Tolcsvay Béla:

1992 után kezdek, kezdünk kijönni a reménytelen helyzetből. Akkoriban megkérdezte tőlem a nejem, hogy kikkel zenéltem az elmúlt két évtized alatt a legszívesebben? Ők voltak Czipó Tibi, Egri Laci, ehhez jöttem én – így jött létre a Hunyadi Klub, ahonnan a pályafutásunk újból felfelé indult el. Persze, kellett egy technikus is, ő lett Kiss Zoltán. Szó szerint ő gyártotta le a motyónkat, amivel aztán bementünk a Hunyadi János úti klubba. Rendkívül jó hangulat uralkodott ott, de nemsoká a Thököly Klubban kellett folytatnunk. Mindenhol – szó szerint – kiirtottak bennünket! Volt, hogy a helyiséget, ahol játszottunk, használt konyhafelszereléssel rakták tele. Úgy tűnt, nincsen tovább, de jött az Erdélyi

---

⁷⁵ Koltay Gábor (1950) Balázs Béla-díjas filmrendező. 1987-ben hozta létre a Szabad Tér kiadót, melynek igazgatója.

Magyar Ifjúság pinceklubja a Bajcsy-Zsilinszky úton. Az a klub is hamar befuccsolt, mert eladták a fejünk fölül a helyiséget. Zuglóba kerültünk eztán egy egyházi, templomi melléképületbe. Kassai téri klub volt a neve. Ennek vége lett, és onnantól nem tudtunk hová lépni.

Majnik László:

Ebben az időszakban döntöttetek úgy a családdal, hogy vidékre költöztök?

Tolcsvay Béla:

Nagyjából igen, 23 éve Pázmándra kerültünk. Gyerekkoromban sok időt töltöttem falun, később már a feleségemmel is gyakran menekültünk vidékre Pestről. Pázmánd fantasztikus hely! Előadásokat szerveztem a pázmándi forrásnál, és alkotni is könnyedebben tudtam itt. Itt is előadtuk a *Csillagláncot*, és nem sokkal később a *Napfényfiát* is.

Majnik László:

Mennyi figyelmet kaptak akkoriban ezek a – nyugodtan mondhatjuk – gyönyörű, nagyívű munkáid?

Tolcsvay Béla:

A Hír TV stábja eljött egy alkalommal Pázmándra, élő egyenesben ment az adás. Ezen kívül voltak kisebb megjelenések, de csendben zajlott minden. Pedig aztán jött az *Égig érő fa*, amit a máriaremetei templom szabadtéri oltáránál mutattunk be 5000 ember előtt, 2011. augusztus 27-én. Ez óriási dolog volt, ezt tartom életem főművének.

Majnik László:

Műfajilag hogyan határoznád meg ezeket a monumentális munkáidat?

Tolcsvay Béla:

Én úgy képzeltem el, hogy nem musicalt, és nem is rockoperát, hanem daljátékot írok, amelyeket Kodály Zoltán írt.

Majnik László:

Úgy tűnik nekem, hogy időközben túlléptél rockzenészi mivoltodon.

Tolcsvay Béla:

Jelen van azért, nem váltam meg tőle, de egy bizonyos szinten ez igaz lehet. Talán mert engem az emberek érdekelnek. Makovecz Imre,⁷⁶ Melocco Miklós,⁷⁷ Papp Lajos,⁷⁸ Csókay András. A velem egyívásúak – ha mondhatom így. Ők a maguk területén mind olyan dolgot tettek, amik valódi minőséget képviselnek.

A másik ok talán az, hogy a folklór és maga néprajz is sokkal jobban foglalkoztat engem. Ezt tettem magamévá. Mostanában is a hanggal foglalkozom. A *Vár* című folyóiratban írok arról, hogy képesek vagyunk a hangot képpé alkotni... Előadásokat is tartok erről Egerben, Máriaremetén.

---

⁷⁶ Makovecz Imre (1935–2011) Kossuth- és Ybl Miklós-díjas építész, a Magyar Művészeti Akadémia alapítója, örökös tiszteletbeli elnöke.

⁷⁷ Melocco Miklós (1935) Kossuth-díjas szobrászművész, a Nemzet Művésze

⁷⁸ Prof. dr. Papp Lajos (1948) Széchenyi-díjas szívbész.

Majnik László:

Úgy érzem, hogy Tolcsvay Béla személyében most nemcsak a beat- vagy rockzenésszel beszélgetek, hanem olyasvalakivel, akinek az élete mára kiteljesedett.

Tolcsvay Béla:

Nézd, 1974-ben, amikor még nem volt kész az új Tolcsvay Trió, Kresz Albert, aki igazi fotóművésszé vált, mert a magyar pusztáról és a tanyáról csodaszámba menő fotókat csinált, elvitt engem Erdélybe. Ott éltem meg 1974. szeptember 8-át, fõn a havasokban, ahol láttam egy olyan hajnalt... a Babba Maria⁷⁹ jelenségét, ami miatt Csíksomlyón összejönnek az emberek. Kresz Albert, én, a gyimesi pásztoremberem, aki felvitt oda bennünket lovaskocsival, meg az õ szülei voltunk ott. Én ott olyan csudát láttam, amivel a mai napig tartom a kapcsolatot. *Tündér Ilona*⁸⁰ lett belõle, *Égig érõ fa* lett belõle. Egy idõs, erdélyi nénitõl hallottam ezt a gyönyörû mesét, és ebbõl fakadt, hogy feldolgoztam zenében, versben. A magyarság õsi hite rejtõzik ezekben a dolgokban. Nem katolicizmus, nem kereszténység, hanem egy sokkal mélyebb dolog. A valóságos, igazi falusi lét. Ami Magyarországon már csak imitt-amott található, Erdélyben még mindig létezik. Sajnos mi, akik ezeket ismerjük még... erõsen fogyatkozunk. A fiatalok már nem akarják felvenni ezt a tempót.

Úgyhogy 1974 varázslatos volt számomra. Én a szomszéd völgyben voltam jelen éppen akkor, amikor Kallós Zoltán⁸¹ a *Balladák könyvét* gyûjtötte a másik völgyben. Ezt meg is beszéltük 90 éves korában, hogy tényleg ott voltunk mindketten akkor. Ő gyûjtött, mi Alberttel a fotókat csináltuk, azokat, amik a Magyar Néprajzi Lexikonban is szerepelnek.

Majnik László:

Ne felejtkezzünk meg a *Napfényfia* címû művedrõl sem. Ha jól érzem a dalokból, az a mû a te életedrõl szól, annak minden boldogságával és keserûségével együtt.

Tolcsvay Béla:

1992 decemberében felhagytam a dohányzással, letettem végleg az alkoholt is. Ekkor tulajdonképpen új életem kezdõdött. Ekkor jöttek a *Napfényfia* versei és dalai, amelyekbe beleírtam az addigi életemet. Akkor még itt volt a földõn Kátay Mihály,⁸² aki az én gurum volt. Ő volt a magyar tûzzománc mûvészet újraélesztõje. Aztán magával vitte ezt a sírba, bár most azon dolgozom, hogy újra fényt kapjon a munkássága. A felesége a mai napig Szentendrén tartja a frontot. Rengeteg anyaga van, egy múzeumra lenne szüksége. Nos, Kátay ugyanolyan csinált a tûzzománc mûvészetben, mint amit Bartók Béla csinált a komolyzenében. A legõsibb dolgokat elõvette, és megcsinálta a legkeményebb festézzel, a tûzzománccal. Ugyanaz a mûvészet, mint ami a szent koronán van rajta. Én ilyesmikkel foglalkozom most is. És rengeteg dolog van még, amit nem csináltam meg.

Majnik László:

A daljátékok mellett vagy épp ezek kapcsán a színház is megjelent a mindennapjaidban.

---

⁷⁹ Székelyföldön – fõleg Gyimesben és Csíkban – a Boldogságos Szûz Mária neve.

⁸⁰ A *Rijjadóleány – Tündér Ilona* – címû daljáték címû cédé 1999-ben jelent meg Tolcsvay Béla önálló kiadásában. A felvételi munkálatokban és a darab hangszerelésében Tolcsvay László is segítséget nyújtott, a zenei anyag felvételei 1996-ban és 1999-ben készültek. A Tolcsvay Triót ekkor Bélán kívül Egri László és Czipó Tibor alkotta, a felvételeken Budai Ilona éneke is hallható, szavalattal Raksányi Gellért színmûvész is közremûködött.

⁸¹ Kallós Zoltán (1926–2018) kétszeres Kossuth-díjas erdélyi néprajzkutató, népzene gyûjtõ.

⁸² Kátay Mihály (1935–2020) tûzzománc-készítõ, szobrász, festõmûvész, keramikus.

Tolcsvay Béla:

1985-ben kezdtük el Korcsmáros Györggyel⁸³ a *Köszívű ember fiait* megvalósítani. A darabot Korcsmáros rendezte, Laci és én írtam hozzá a zenét. A színdarabot később átvette a Békéscsabai Színház is, ahová hét éven keresztül jártam le, mert ennyi ideig tartották műsoron. Azt mondta nekem Seregi Zoltán,⁸⁴ hogy én leszek a magyar nép lelkiismerete, kijövök a színpadra hófehérben, és eléneklek a dalokat. Körülbelül tíz dalt énekeltem végig benne. Ezután a hét év után, szinte egyik percről a másikra megszólalt a Dörner György,⁸⁵ hogy „Béla kellesz nekem, mert azt, amit Békéscsabán csináltatok, egy az egyben felhozom az Új Színházba, Pestre. Itteni színészekkel, de te feltétlenül kellesz bele.” Így kerültem az Új Színházba, Tordai Teri⁸⁶ mint Baradlayné mellé. Én énekelem a *Legyen úgy, mint régen voltot*, ami tulajdonképpen a finálé. És erre büszke vagyok. Hogy 77 éves koromban a Torday Teri mellett szerepelek. Ez azért nem akármilyen, hogy vele egy színpadon állhatok... végig énekelem a dalokat, saját hangon, nincsen playback meg trükközés.

Majnik László:

Ez is szerencsének mondható nálad, hogy sikerült megőrizned az énekhangod.

Tolcsvay Béla:

Ez valóban szerencse és a jóisten ajándéka. Nemrégiben is ezt a dalt énekeltem a Diósgyőri popfesztivál 50 éves évfordulóján is. Meg a *Legyen újra rend* címűt, ami az *Égig érő fa* utolsó dala, és még illik is a mostani világhoz.

Majnik László:

Nem tudom, megkérdezte-e már valaki tőled, de én bátorzkodnék: hogy élted meg, hogy 2015-ben Kossuth-díjat vehettél át?

Tolcsvay Béla:

Nem igazán kérdeztek engem erről sosem. De a lábam alól kiment a talaj, mert én erre egyáltalán nem számítottam. Én ezt egy nagyon nagy megtiszteltetésnek vettem, úgy is éltem meg.

Majnik László:

A Kossuth-díj által igazolva láttad mindazt, amit addig alkottál, amiért elkezdted, majd amit 1973 után végül folytattál?

Tolcsvay Béla:

Rég volt 2015, de tovább kell csinálni azt, amire az ember elhivatott – ez ma már nyugodtan ki merem mondani. Én semmi másra nem vagyok elhivatott, csak arra, hogy éneket mondjak. Én énekmondónak tartom magamat, mert át kell adni a fiataloknak azt, amit tud az ember. A tudás átadása az egy nagyon fontos dolog, talán a legfontosabb. Ez a magyar ember saját világának a lényege. Nincs olyan nyelv a földön sehol, amiben azt mondják, hogy „a magyar a magyarnak magyaráz”. Nincs olyan, hogy a tudás átadásának igéjét az ember saját népének nevével kezdi. Ezt a mondatot én Kiss Dénestől⁸⁷ tudom, és amíg én élek, ezt el is mondom, mert ezt a lényeges gondolatot, és amit ez magában hordoz, tovább kell adni. Mert az itteni valóság, ami körülvesz bennünket, egy olyan valóság, amit nem akar a világ

---

⁸³ Korcsmáros György (1952–2022) Jászai Mari-díjas színész, rendező, érdemes művész.

⁸⁴ Seregi Zoltán (1953) Jászai Mari-díjas színész, rendező.

⁸⁵ Dörner György (1953) Kossuth-díjas színművész.

⁸⁶ Tordai Teri (1941) Kossuth és Jászai Mari-díjas színművésznő.

⁸⁷ Kiss Dénes (1936–2013) József Attila-díjas író, költő, műfordító.

tudomásul venni. Mert ma a szemét van napirenden és nem az érték! Az érték a legfontosabb dolog, ami a földön létezik, csak az értéket szabad átadni. Ezt már az ókorban is így tették, akik tették. Aki ebben nem vesz részt, az tulajdonképpen nincs is.

Majnik László:

Az egész életed erről szólt, az érték tovább adásáról. Egészen a kezdetektől erről volt szó nálad, nálatok. Már a beatkorszaktól kezdve, ahogyan a magyar népzene ötvenöt éve a beattal, a blues-zal, az új formákkal.

Tolcsvay Béla:

Én semmit nem csinálnék másképp az életemben. Ugyanúgy a falvakba mennék, mert az életet magát egyszerűen nem lehet degradálni. A műanyagért. Az automata autóért, a vakító fényszórókért, ami szó szerint nekem bántja a szememet. Tönkreteszi az embert. A ma zajló, rohanó élet tönkretesz mindent, mindenkit. [...] Hogy egy zenei példánál maradjak, a hangerőnek sincs manapság értelme. Ez egy félreértett dolog ma már. Most is ezt tapasztaltam a Diósgyőri Rockfesztivál ötvenedik évfordulója kapcsán. Mindennek a túlhajszolása történik. Ez nem normális! Mondom ezt úgy, hogy ötven évvel ezelőtt a Németh Osi is ütötte mellettem ám a cintányért, de azok természetes, vagy mondjuk úgy, „természetesen hangos” hangok voltak, nem pedig a mai, túldimenzionált hangok.

Majnik László:

A mai, digitális felvételek hangzására is hasonló dolgok jellemzők.

Tolcsvay Béla:

Hát persze, és semmi sem véletlen. Meg kell nézni a Jimmy Page-et, hogy még mindig a vinyl lemezeket hallgatja, mert – ahogy a magyar nyelv is mondja, ott még természetesen volt a hang leképezve!

Majnik László:

Milyen találó magyar kifejezés ez is: „leképezve”.

Tolcsvay Béla:

Látod, ez az, amiről beszélek. A magyar nyelv csodája... Hangképet hoztak létre. Rezzgett a tű, és írta bele a lemezbe a valóságot. Ez a lényeg, ez az emberi, a természetes. Nem felerősített, mesterséges hangzás. A technikusom, Erki Gyuri volt a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat bemérő főmérnöke egykoron. Egy időben megkapta azt az utasítást, hogy vegye ki a középső sugárzót. Aztán kellett csinálni egy limitert, amivel a hangképből is kiemelték ugyanezt a frekvencia tartományt. Emiatt persze hiányérzet lép föl az emberekben, mert ez ellene megy annak, amit a fül természetéből fakadóan „elvár”.

Majnik László:

Így szólnak a cédelemezek. De ha meghallgatja valaki vinylről mondjuk az első Tolcsvayék és a Trió nagylemezt, ott még bőven vannak gyönyörű közepek.

Tolcsvay Béla:

Igen. Akkoriban még nagyon fontos volt, hogy a hangszerek mindenféle mikrofon nélkül, természetesen hogy szólnak, milyen hangjuk van. Ezt ma már szinte egyáltalán nem veszik figyelembe. Olykor például nem engedem, hogy a tizenkéthúros gitárom hangját megmásítsák. Mindig kérnem kell a hangmérnököket, hogy közepet tegyenek bele, és nagyon

nehezen értik meg, hogy miért kérem ezt. Ettől megy tönkre a világ, hogy semmi sem természetes már.

Majnik László:

Én nem vagyok egy irigy ember, de azt, hogy nem a hatvanas vagy esetleg a hetvenes években éltem, számtalan okból nagyon sajnálom.

Tolcsvay Béla:

Megéltük, mi voltunk a háború utáni nemzedék. Beleszülettünk abba, hogy lehetett egy újabb világot, világban élni. Éppen, amit és ahogyan engedtek, de nem volt nekünk ezzel bajunk.

Majnik László:

Abban a szerencsében volt részetek, hogy a világot, amiben éltetek, saját magatoknak építhettétek...

Tolcsvay Béla:

Bródy Tini mondta, hogy a magunk által épített beatakadémiát jártuk ki...

Majnik László:

A gyökerekhez való visszatérés kapcsán most eszembe jutott a *Napfényfia* című műved. Monumentálisnak tűnik kívülről, gyönyörűen kidolgozott és polírozott a hangzás, de legbelül mégis olyan egyszerű az egész. A dalok szerkezete, a formák.

Tolcsvay Béla:

Éppen ez a lényeg! Hogy egyszerűen tudj fogalmazni. Ha nem tudsz egyszerűen fogalmazni, akkor kiesik a kezedből a lényeg, a dolgok veleje. Mellényúlsz, és azzal a dolog már hamissá válik. És az emberek ezt tudják. Jól tudják, hogy mi a lényeges. Ám könnyen össze lehet keverni a vackot és azt, ami jó, ami értékes. Mert a kettő gyakran közel van egymáshoz. Valami egyik percről a másikra, nagyon-nagyon könnyen giccse válhat!

Majnik László:

Igen, könnyű valamit elrontani...

Tolcsvay Béla:

Én inkább azt mondanám, hogy a nemeset nehéz eltalálni...

Majnik László:

Az 1974-es erdélyi utad számodra megvilágosodással ért fel, de azért megkérdezem, hogy az 1973-as zenekari változások idején mindezt mennyire érzékelted? Már ott is előjött, hogy te inkább maradjnál a gyökereknél, a folkos hangzásnál, míg a testvéred nem tudott ellenállni a nagyobb ívű hangszereléseknek, az új zenének.

Tolcsvay Béla:

Nézd, én azt a tisztességet soha nem tudom utolérni, ahogy Erdélyben jött két hegedűs az út szélén, mi pedig megállítottuk őket. Ott láttam először bélhúrokkal szerelt ütőgardont fenyőfából. Addig nem láttam olyat. Ott volt az a figura a hegedűvel, a kis kalapjában. Elkezdtek játszani azt a gyimesi zenét, amit még addig soha nem hallottam... Én már abban a pillanatban éreztem, hogy abból fogok valamit csinálni. Tudtam, hogy itt van az a kapu, ami eddig nem volt nyitva előttem. Mintha valami más dimenzióban lettem volna, egy csoda volt.

Majnik László:

Igazi fordulópont lehetett ez az életemben. És talán egy olyan pillanat is volt, melynek segítségével könnyebben magad mögött tudtad hagyni a csalódásokat, a téged ért sérelmeket.

Tolcsvay Béla:

Megbékéltem. Azt éreztem, hogy válaszüton vagyok. Kallós Zoltán születési helyét is Válaszütnak hívják. És én választottam. Én annyira otthon voltam és vagyok Erdélyben... olyan valóság, ami a magyar néprajz csodája.

Majnik László:

Gyakran meglátogatod Erdélyt?

Tolcsvay Béla:

Ha tehetem. Most például Énlakán⁸⁸ van a Misztrálos Mika⁸⁹ házikója. Azon a napon, amikor '74-ben az eseményem volt, szeptember 8-án, akkor csinál egy regejáró fesztivált. Ezen felül épp most hívtak Gyergyóba a magyar nyelvről előadást tartani. Gyergyóban beszélni a teremtő hangról, nos, ott még jobban kinyílik az ember füle. Talán olyan lesz majd az, mint amikor nekem megszólalt az a két hegedű. Ez 2024-ben lenne, ha megélem, és meg tudom csinálni ott, az csuda lesz. Amikor visszavihetem oda, amit kaptam. Most talán én adhatok valamit ott, és ez csuda lenne.

Majnik László:

Említetted a Misztrált. A velük való együttműködésed mikortól datálható?

Tolcsvay Béla:

Már több mint húsz éve ismerem őket. Amióta ők Nagymaroson létrehozták a Regejáró Fesztivált, amit én a világ egyik legszebb fesztiváljának tartok. Volt, hogy a nagymarosi főtéren volt a színpad, a háttérben pedig ott volt a visegrádi vár. Most is meghívtak, a nagymarosi templomban játszottam. Maga a milió, maga az, hogy ott énekelhetek, az csuda. Egy templomban énekelni fantasztikus érzés.

Majnik László:

Ez is egy nagyon fontos tanítás tulajdonképpen. Ahogy hallgatlak, úgy tűnik, minden egyes lehetőséget, ahol felléphetsz, előadhatsz, megbecsülöd.

Tolcsvay Béla:

Soha, de soha nem szabad kevesebbet adni, mert akkor megsértetted a közönséget. Mindegyik fellépés premier. Ehhez így kell hozzáállni, ha tetszik, ha nem. Különben nincs értelme csinálni. Engem már régen nem érdekel a pénz meg semmi hasonló. Mert egyáltalán magát az életet kell megbecsülni. Az, hogy én ezt még csinálhatom, hogy engem meghallgatnak, azt én óriási dolognak tartom.

Én még bízom benne, hogy nem jönnek a tündérek. Én ilyen vagyok. Én tisztelem az életet. Az ember zenéje, muzsikája az a lelkének a tükre, ha ezt nem tudja átadni a másiknak, akkor ami szép, az bennreked. És az nem jó...

---

⁸⁸ Falu Hargita megyében.

⁸⁹ Heinczinger Miklós (Mika) a Misztrál együttes énekese, furulyása, klarinétosa, dorombosa.